

Sodobna slovenska proza

Foto: Mankica Kranjc / Beltrina

Simona Semenič

Bes te lopi

Sedeli so sredi vasi na čokih, ki so bili razporejeni v krog. Lučaj stran se je s pogorišča še vedno sukal dim. Vonj po zažganem je rezal v nosnice. Sonce na nebu se je smehljalo, kot bi za njimi ne bila noč, polna groze, kot bi ognjena smrt ne vzela njihovega prijatelja, moža, očeta. Tišina je trajala, naposled pa je belolasi grčav starec počasi spregovoril. Besede so se mu težke kotalile iz ust, po vsakem stavku je premolknil in težko dihal.

“Drage sestre, dragi bratje. Današnji zbor sem sklical zaradi strahotne nesreče, ki se je pripetila danes ponoči. Neenakopravni boj s pošastjo nam je od zadnje pomladi izpil že mnoge potoke krvi, bili smo in še vedno bijemo hude bitke, v minuli noči pa nam je edini bog poslal še eno preizkušnjo.” Starosta je premolknil in vsakega posebej ošinil s pogledom, ki ga je naposled zapičil v Dragomiro. “Ta požar je prišel v svarilo in opomin. Samo Stanislavov dom je zgorel. Samo Stanislav je izgubil življenje.”

Starec je utihnil. Prameni redkih belih las so mu štrleli vsenaokoli, in ko je zmajal z glavo, je bilo videti, kot bi se v zraku zavrtel ogromen topolov kosem.

“Kot dobronamerni pripadniki naše skupnosti že dalj časa opozarjajo, samo v Stanislavovi hiši še niste sprejeli edinega boga.” S palcem in kazalcem je povlekel po bradi in še poglobil brazde, ki so prepredale njegov obraz. Utrujenih sivih oči ni umaknil z Dragomire.

“Bogdan je pretil z ognjem, če vsi v vasi ne sprejmemo novega boga. On ga je zanetil,” se je oglasila Danica.

“Nihče te ni nič vprašal, ženska,” ji je surovo skočil v besedo osorni hrust. Mesnate ustnice so se mu šobile navzdol, in čeprav visok in zajeten moški, je deloval kot užaljen otrok, ki bo zdaj zdaj zakuhaj kaj grdega.

Danica je utihnila in pogledala v tla.

Starec je neoziraje se na brezobzirnega hrusta nadaljeval. “Ne verjamem, da bi Bogdan šel tako daleč.”

Danica je vnovič poskusila: “Če pa bi ...”

“Če pa bi,” jo je prekinil razborit mlad moški, ki so mu komaj pognali brki, “to ničesar ne spremeni. Bogdan je načelnik vojske.”

“Nimamo se kaj pogovarjati. Vsi morajo sprejeti novega boga,” je zopet povzdignil glas oranžnobradi hrust.

Belolasi starec je prikimal in se obrnil k Dragomiri.

“Dragomira, samo ti si še ostala. In Milica.”

“In Zorica,” je dodala Milica.

“Zorica je dete, ni ona kriva, če sta vedve maloumni,” je odsekala brez-zoba starka.

Grobi hrust je prikimal. “Mama, tako, ja, povedati je treba. Kar je res, je res.” Zadovoljen s svojo modro pripombo se je malodane prijazno nasmehnil.

Dragomira je molčala.

Belolasi starec se je znova oglasil, tokrat manj ljubeznivo.

“Dragomira, kaj boš dejala na to?”

Dragomira je z vejo risala cvetne listke po vlažnih tleh. Po dolgem molku je pogledala starešino. Temne oči je imela nabuhle in rdeče od joka ali morda od dima in ognja ali pač od vsakega malo. Preko dolge zamazane bele srajce, v kateri je ponoči kljubovala ognju in sajam, je imela navlečeno preveliko rjavo srajco, zakrpano na vseh koncih in krajih. Lase je bila spela pod ruto, obraz si je za silo očistila, četudi so sajaste lise po njenem vratu in med prsti glasno pričale o minuli noči.

S hripavim glasom je počasi odgovorila.

“Rastislav, moder človek si. Poznam te, odkar vem zase. Stanislavu,” pogoltnila je slino, oči so se ji še bolj navlažile, “si bil kot oče, odkar je kot otrok izgubil svojega. Občudoval te je, te cenil, se zgledoval po tebi. Zupal ti je svoje življenje. In naša.” Pogledala je proti Zorici in Milici in za

trenutek utihnila, kot da zbira moči. Nato je nadaljevala. "Razumem, kaj želiš od mene. Ampak ne razumem, kaj govoriš." Spet se ozrla proti Milici, ki je s skoraj odprtimi usti čakala na njene naslednje besede. Pomišljala je, nazadnje pa je le dodala. "Moji bogovi so zame dobri."

"Naši bogovi," jo je popravila Milica. "Jaz ostanem z našimi bogovi. Vzlic Bogdanu in njegovim pomagačem." Zadnje besede je namenila hrustu z zoprnim obrazom. Pogledal je stran, se skremžil, zatem pa sunkovito vstal in zalajal.

"Zaradi vas pošast mori ljudi!" S svojo ogromno pegasto roko je požugal proti Dragomiri.

"To je izmišljija! Pošast je prišla sama od sebe, naši bogovi so krivi ravno toliko kot edini bog!" je zavpila Milica.

"Zakaj pa je vzela več ljudi v tistih vaseh, kjer še niso sprejeli novega boga?" je siknila brezzoba starka, obenem pa prijela hrusta za roko in ga nežno povlekla nazaj na čok. Pegasti se je godrnjaje usedel.

Milica je vstala. "To pravijo njihovi vrači. To pravi Bogdan. A vemo, da je res tako?" Pogledala je Rastislava in čakala, da se odzove. Ko se ni, se je obrnila proti ostalim in nadaljevala. "Poslušajte me. Pošast vedno hodi naokoli. Saj to vemo. To so vedeli povedati tudi naši stari. Pošast pride, vzame in gre. Naši bogovi, njihov bog, za pošast je vse enako. Pošast vzame od vseh!"

"Usedi se, ženska," je tedaj strogo dejal Rastislav. "Ne bomo se pogajali. Boš sprejela novega boga, Dragomira?"

Dragomira je molčala.

"Mama," je vzkliknila Milica. "Povej mu. Povej mu."

Rastislav je Milici namenil strog pogled in nestrpno rekel: "Čas bi že bil, dekle, da se naučiš spoštovanja do starejših. Pusti mamó, da odgovori." Obrnil se je proti Dragomiri in potrpežljivo čakal. Dragomira je še vedno molče risala cvetlice v blato.

Ne da bi ga pogledala, je naposled le izustila kratek in dokaj neprepričljiv "ne".

"Mama?" se je nestrpno oglasila Milica.

"Ne," je za odtenek glasneje ponovila Dragomira in pogledala Rastislava. V njenih očeh ni bilo videti nobene odločnosti. V trenutku, ko je dvignila pogled proti njemu, je izgledala, kot bi življenje odteklo iz nje.

Rastislav je pogledal v tla. Glasno je zavzdihnil in se okrenil proti Milici.

"Milica? Vem, da si se že izpovedala, ampak želim, da še enkrat premisliš. V tvoje dobro, v dobro tvojega otroka in v dobro skupnosti. Pomisli na skupnost. Boš sprejela edinega boga?"

“Ponoči sem šla bogove prosit za dež. Dali so nam dež. Obvarovali so nas. Kako jih lahko zapustim?”

“Ne jezikaj! Odgovori.”

“Ostala bom z našimi bogovi.”

Starec je tiho obsedel. Okoli njegove puhaste glave so se v soncu svetile komaj opazne mušice. Na starešino se je polagoma začela spuščati nevidna skorja, prekrila ga je kot lubje, tudi če bi želel, se ne bi mogel premakniti, ostal je sedeč tam, tih in nepremičen. Samo njegovo težko dihanje je pričalo o tem, da je še živ.

Mrki hrust je vstal in se postavil negibnemu Rastislavu ob bok.

“Bratje, sestre,” je bojevito začel. “V naši vasi sta Dragomira in njena hči Milica edini, ki še molita k starim bogovom. Stara vera je k nam privedla pošast. Pošast brez razlik mori moške, ženske, otroke. Ne želita sprejeti edinega boga. Na skupnosti je, da ukrepa!”

Med vaščani je završalo. Ukrepati, skupnost, da, da, in pošast, pošast, mrtvi, mrtvi, mrtvi. In nato edini bog.

Rastislav se je ovedel. Dvignil je roko. Nastala je tišina. Pogledal je proti zoprnemu in mu namignil, naj se usede. Hrust je negodovaje zasedel svoj čok.

“Upal sem, da se bosta Dragomira in Milica premislili, vedno sta bili nepogrešljiv del naše skupnosti. Pridejo časi, ko je treba skupnost postaviti daleč pred vse ostalo. Hudi časi, kot so zdaj. Akoravno v mirnih dneh lahko razumemo in sprejemamo njuno zmotno verovanje, je zdaj na tnalu mnogo več kot samo osebna zabloda. Skupnost, ki ji pripadata, bo podala zadnjo besedo. Bratje, sestre, na vas je, da presodite, kako naj ukrepamo.”

Nastala je tišina.

Prvi se je oglasil hrust. “Oditi morajo!” je srdit zarjul. Starosta se je zdrznil.

Vaščani so naprej začeli mrmrati. Nato so začeli kimati. Zatem so zaropotali. Iz ropotanja se je izluščila beseda “oditi”, postajala je vedno bolj glasna, preglasila je vse drugo. Oditi.

“Oditi, slišim,” je rekel starec. “A kdo sodi drugače?”

Nihče se ni oglasil.

Po dolgi tišini je Dragomira mukoma vstala. Njeni bolni kolki so preko noči izgubili še tisto malo moči, ki jo je držala pokonci. "Drage sestre, dragi bratje. Prijateljice, sosedje. Vašo odločitev bova spoštovali in odšli."

"Edino prav!" je vzkliknil razboriti mladenič z nedoraslimi brki.

"Skrajni čas!" se mu je pridružila mlada, na videz nepopisno ljubezniva ženska.

"Nikar tako, ljuba otroka," ju je poskušala ustaviti Danica.

"Danica, tudi ti nisi nič boljša kot ti dve brezbožnici! Najbolje bi bilo, če se kar z njima odpraviš," je zarenčala brezzoba starka v veliko veselje svojega grobega sina.

"Tako, tako," je zlonamerno pridodal.

Milica se je ravno namenila odzvati, pa jo je starešina prekinil. "Dovolj!" je zavpil tako glasno, da so se še vrabci, ki so iskali drobtinice po tleh, ustrašili. Tišje, a kljub temu trdo je dodal. "Dragomira, Milica, skupnost je povedala svoje."

Dragomira se je obrnila k njemu. "Rastislav, ali bi se tako odločil, tudi ko Stanislav ne bi zgorel?"

Rastislav je zmeden pogledal v tla. Dragomira je stežka prestavljajoč noge stopila k njemu. "Bi se? Ali pa če bi bil Ljuban tu? Če bi bili moji sinovi živi?"

"Tvoje sinove je vzela pošast, samo tebi vse. Zamisli se nad tem," je strupeno pripomnila na videz ljubezniva dolgolaska, ki jo je božje bogato obdarilo z lepoto in prikupnostjo.

Starec jo je trdo pogledal. "Ljubinica, ne bomo se spuščali v to." Obrnil se je nazaj proti Dragomiri. "Stanislav in Ljuban nimata nič s tem. Vedve vztrajata pri krivi veri."

"Toda dokler sta bila tu, si nam dovolil verovati."

"Gre za skupno dobro, za skupnost," je ponovil starec.

Milica ga je brez oklevanja prekinila: "Mama, pusti." Povlekla je Dragomiro za roko. "Pojdiva. Naredili si bova sveženj in odšli."

"Saj nimava več nič," je odgovorila Dragomira. "Vse nam je zgorelo, kakšen sveženj? Ta," pokazala je na rjavo srajco na sebi, "vrhnja Stanislavova srajca se je sušila zunaj, edino to je ostalo. In njegove hlače." Milica je pogledala proti svojim nogam, izpod srajce, ki je segala do kolen, so gledale rjave hlače. Nasmehnila se je.

"Vzeli bova kozo in nekaj živeža. Med. Rastislav, to smeva? Med. Čebele ostanejo tu, nekdo drug bo pobiral med in skrbel zanje namesto mene."

“Vzemita, kolikor lahko neseta,” je odvrnil starešina.

“Potrebujeta obleke. Vrhajo srajco in ogrinjalo. Platno. Živež za na pot. Meh z vodo. Napolnile vama bomo dva koša.” Danica je vstala in se napotila proti najbližji domačiji. Za njo so se začele dvigovati še druge, nazadnje tudi Ljubinica.

“Hvala, Danica,” je rekla Dragomira.

Danica se je obrnila in si z rokavom obrisala solze.

V poldrugi uri sta bili Dragomira in Milica nared. Oprtali sta si vsaka svoj koš. Milica je v naročju nosila Zorico, Dragomira je držala vrstico, na katero je bila privezana mršava koza.

Vsi so se zbrali, da bi jih videli oditi. Rastislav je vprašal, ali se ne bi raje premislili in sprejeli edinega boga. Še posebej zaradi tega, ker Dragomira s svojimi bolnimi nogami težko hodi.

Nista mu odgovorili. Danica je hlipala.

“Naj bojo bogovi prijazni z vami,” je rekla Milica, preden so vzele pot pod noge.

“In z vami,” je solzna odgovorila Danica. Brezzoba starka jo je grdo pogledala.

Milica, Dragomira in Zorica so odšle.

Preden so krenile čez reko, so posedle na suho deblo ob strugi. Dragomira je potrebovala počitek, noge so jo komajda še držale.

“Mama, si dobro?”

“Sem,” je pokimala Dragomira. “Samo malo počijem, pa bo dobro.”

“Boš zmogla?”

“Bom. Upam.”

“Zakaj upaš?”

“Ker ima bolne noge,” je Zorici pojasnila Milica. “Zdaj pa dovolj vprašanj.”

“Ne, ne, ni dovolj. Ni dovolj.”

“Daj mir zdaj.”

“Zakaj?”

Milica je obmolnila. Njen dom je zgorel, njen oče je umrl, izgnali so jo iz rodne vasi. Po noči brez spanca ji je negotovost pred njimi posrkala še zadnje kance potrpljenja.

“Zorica, glej, kanja!” Zorica je sledila Dragomirinemu kazalcu in veselo razširila roke. “Kanje imam toliko rada!”

Nad njimi je v soncu lagodno jadrala ujeda. Naenkrat se je bliskovito pognala proti travniku čez reko. Ni minil trenutek, že se je dvigala v nebo.

“Glej, miška!” je zavpila Zorica. Kanja je z glodalcem v kljunu, ki bi lahko bil miška ali pa kateri drugi, odletela. Zorica je zaploskala.

Prva je čez reko stopila Milica z obema košema in kozo. Preden se je vrnila po Zorico in Dragomiro, je odlomila vejo jerebike, jo z nožičem obrezala in iz nje je, kot bi trenil, nastala dlani prijetna pohodna palica. Kako se nisem tega že prej spomnila, se je hudovala sama nase in ob tem sredi reke skoraj izgubila ravnotežje in cmoknila v vodo.

“Ojoj,” je zavpila in se s palico ujela. Zorica se je zasmejala. “Ojoj, ojoj, ojoj.”

Malo naprej od jerebike, ki je Dragomiri dala palico, so v dalji opazile pastirico s čredo drobnice.

“Cvetana je.” Milico je svetlo spreletelo. Vse bo v redu. Cvetana je moja prijateljica. Pohitela je proti njej.

“Pozdravljena,” je veselo nagovorila okroglolično mlado žensko. “Kakšna sreča, da sem naletela prav nate. Kako si?”

Pastirica ji ni odzdravila. Obrnila ji je hrbet in začela naganjati koze stran.

“Cvetana?”

“Proč pojdi,” je sovražno odvrnila Cvetana.

Dragomira je takoj videla, kam piha veter, in je stopila proti njima.

“Cvetana, kaj je? Se je tvoj ljubezenski sestanek včeraj izjalovil? Povej mi, kako je bilo!”

“Stran!”

“Je kaj narobe? Ste zdravi?” je spet poskusila Milica, kljub temu da jo je Dragomira prišla za roko in jo hotela ustaviti.

“Pojdite proč!” je v tistem zavpila pastirica. “Proč!”

“Saj ti nič nočemo,” se je prijazno vmešala Dragomira. “Dom iščemo.”

“Pri nas vsi umirajo, ve ste krive, vse je zaradi vas.”

“Kaj pa govoriš?” ji je oporekala Milica. “Kaj smo me krive? Cvetana, to sem jaz, Milica! Včeraj sva skupaj pasli in se skupaj veselili tvojega srečanja z Dušanom.”

Cvetana je, ne da bi se obrnila, naglo odgnala svojo čredico koz stran. Milica je stekla za njo in jo prijela za ramo. "Ustavi se!"

"Pusti me, odidi stran, zlodejka!" Odrinila je Milico od sebe. Milica se je opotekla nazaj, kljub temu pa se še kar ni dala odgnati. "Počakaj, no, kaj vendar govoriš?"

"Zaradi vas in vam enakim je pošast prišla v deželo. Smrt kosi zaradi vaših hudičevih del. Če se bomo družili z vami, bo samo še huje. Vsi bomo umrli."

"Kje ste pa to izvedeli? Je bil načelnik Bogdan pri vas?"

Pastirica se je končno obrnila. "Seveda je bil. Pomaga, kolikor lahko. Zdaj pa pojdite stran. V naši vasi za vas ni prostora. Če si hočete dobro, se nas ognite, ne bodo vsi tako prijazni z vami kakor jaz."

"Bogdan nam je zažgal dom. Kam naj gremo?"

Pastirica ni odgovorila. Obrnila se je stran in odgnala koze proti vasi.

Milica jo je želela poklicati, še kaj zaklicati, steči za njo, jo prepričati, vendar jo je Dragomira močno stisnila za ramo in odkimala.

"Zakaj jokaš, mama?"

"Mušica mi je priletela v oko."

"Zakaj?"

"Mama, zakaj?" se je Milica obrnila proti Dragomiri. "Za druge še razumem, ampak Cvetana? Cvetana je moja prijateljica!"

"Otrok moj, ne vem. Strah jo je. Boji se zase in za svoje bližnje."

"Saj je tudi mene strah. Naj zdaj vse naženem stran zaradi tega?"

"Verjetno to ni več tista Cvetana, s katero si se včeraj zjutraj smejala na paši. Strah ji je izdolbel luknjo v dušo. V tisti luknji pa zdaj veselo razgrajajo besi."

"Bogdan je kriv. On je vsega kriv! On jih je še bolj prestrašil!"

Zorica je začela jokati. "Lačna sem."

"Usedimo se na tisti hlod in pojejmo južino." Dragomira se je napotila k suhemu hrastovemu deblu, ki je ležalo ob stezi. Zorica ji je sledila.

"Najbolje bo tako. Da premislimo, kam naprej. In kako." Milica je stopila za njima.

Ko je Dragomira odložila koš na tla, je Zorica pomolila glavo noter. "Med," je rekla. "Sir. Kruh."

"Česen," je dodala Milica in ob poti izrula dve zeleni bilki z belo čebulico.

"Česen," je ponovila Zorica in zaploskala.

“Ta naš otrok je res čudo,” se je nasmehnila Dragomira. “Ne spomnim se, da bi se ti ali tvoji bratje kdaj tako veselili česna.” Nakar je bruhnila v jok. Zorica je stopila do nje in jo objela čez kolena. “Saj bomo jedle, ne jokaj.”

Dragomira se je skozi solze nasmehnila in jo pobožala po laseh.

Ko so Milica, Dragomira in Zorica utrujene prispele v bližino naslednje vasi, se je sonce že bližalo zatonu. Hiše na pobočju so se rdeče bleščale.

“Tu nam bo zagotovo uspelo. Radi imajo naš med,” je upapolno rekla Milica.

“Z ono prej si pa skupaj pasla. Ne veseli se prehitro.”

Milica je bila tiho. Ni hotela oporekati Dragomiri, obenem pa tudi sama ni bila gotova, v prsih je čutila trdo senco, ki ni obetala nič dobrega. Spomnila se je večera, ko ji ravno taka železna kepa znotraj nje ni dala dihati. Bilo je pred mnogimi, premnogimi lunami, preden so naslednje jutro prišli in ji odpeljali Ljubana. Njeno srce je takrat vedelo. Ampak zdaj, zakaj jo tišči zdaj, se je spraševala. Čvrsto je držala zaspano Zorico za roko in jo nežno spodbudila. “Še malo, pa bomo. Si utrujena?” Zorica je pokimala.

“Te nesem?”

Zorica je odkimala.

Stopale so po stezi v grič, ko je priletel prvi kamen. Zadel je skalo pet korakov pred njimi in se odbil v travo. Dragomira je kriknila. Pogledale so navzgor proti vasi, v smer, od koder je prineslo kamen. Tik pred hišami, ki so se kopale v barvah zahajajočega sonca, je v senci stala skupina ljudi. Temno je sevalo od njih, skoraj črno, držali so se tesno skupaj s kamni in vejami v rokah. Sence so se poigrale z očmi in ljudje na pobočju so bili videti kot skalnata glava, ki se je odlomila od gore in se kotali navzdol, navzdol proti begunkam, in jih bo vsak trenutek zmaličila v prah.

Naslednji kamen je priletel korak bližje. Obstale so. Še preden bi se lahko premaknile, je skozi zrak švistnila veja in skoraj zadela Milico. Tedaj se je iz žive skale z izvotljenimi očmi izvil gromoglasen krik.

“Hudičevke!”

Zdelo se je, da se krik odbija od gričevja naokoli, se oblikuje v vrtinec okoli njih treh in jih bo povlekel za sabo.

“Hudičevke!”

Dragomira je v grozi spustila prestrašeno kozo, ki je meketaje zbežljala po klancu.

“Izginite! Proč!”

Kamni in veje so leteli proti njim, kričanje je bilo vedno bolj glasno, vedno bolj besno, vedno bolj zlovešče. Milica je dvignila Zorico v naročje in prijela Dragomiro za roko.

“Pusti me, pojdi, teci, rešita se!”

“Mama,” se je hotela upreti Milica, ko ji je kamen priletel v ramo. Spravilo jo je na kolena, Zorica ji je padla z rok in kriknila. Milica se je naglo postavila nazaj na noge in dvignila ihtočega otroka.

“Teci, Milica, teci!” je zavpila Dragomira, ki ji je nevarnost vdahnila moč v noge in je hitela za njo.

Kamni niso nehali leteti. Zdelo se je, da padajo vedno bližje. Hitreje, ko so tekle, dlje, ko so bile, bolj preteča je bila nevarnost. Zorica je neustavljivo jokala, Milica pa je tekla, tekla, tekla, vse dokler se Dragomira ni ustavila. “Ne morem več. Ne morem.” Usedla se je na tla. Milica se je ozrla. Podivjanih vaščanov ni bilo več na vidiku. Proti njim je hitela samo koza, ki je za sabo vlekla vrv in predirljivo meketala. Milica je odložila Zorico in se ulegla v travo. Z dlanmi si je pokrila obraz in zajokala. Zorica je splezala nanjo. “Jaz bi tudi jedla.” Dragomira je samo buljila v prazno.

Sonce se je že začelo spuščati za hrib.

Še preden so ji solze odtekle, je Milica odločno vstala. “Pot pod noge, tema bo.”

“Kam?”

Milica je pokazala na grmičevje na vzpetini nasproti. “Tam bomo prespale.”

Ob gabru na robu grmičevja jih je čakal kup suhega listja. Videti je bilo, kot bi se včerajšnja nevihta gabru ognila. Malo nižje je žuborel izvir vode.

“Tam je voda, imamo vse, kar potrebujemo. Kozo bomo privezale za tisti črni trn,” Milica je pokazala na belo cvetoči grm.

“Zakaj?”

“Črni trn varuje pred hudobnimi duhovi.”

“Kot pelin?”

“Tako, kot pelin, zelo dobro.”

Zorica se je ponosna sama nase široko nasmehnila in v istem trenutku utonila v spanec. Milica jo je položila v Dragomirino naročje, nabrala suho

listje na kup in ga prekrila s platnom, ki jim ga je bila podarila Danica. Dragomira je poleгла otroka na ležišče. Nabrali sta odlomljene veje, jih zatikali v zemljo in naslonili na drevo, čez pa polagali manjše veje. Spretni sta zatočišče zgradili, še preden se je naredila tema.

Ko sta končali, se je Milica podala v grmičevje in nabrala snopič kopriv. Naredila je krog okoli zavetišča in jih eno po eno položila na tla, medtem pa je tiho pela čarno pesem, da bi njihovo prenočišče obvarovala pred napastmi.

Dragomira je medtem privezala kozo ob črni trn, zatem pa segla z roko do dna svojega koška in ven privlekla majhen platnen mošnjiček.

“Še pelin dava, pa bo gotovo mir.” Mošnjiček je obesila nad vhod in se ulegla poleg Zorice. Milica je iz svojega koška vzela napol preperel kožuh, se zavlekla pod streho, z obema košema pa je zaprla vhod.

“Tako,” je rekla. “Pa smo. Varne in na toplem.” Vzela je Zorico v naročje, se stisnila ob Dragomiro in jih pokrila s kožuhom. “Dežja pa nocoj ne bo.”

“Danica je dobra duša,” je rekla Dragomira. “Tudi na pelin se je spomnila.”

“Pa kožuh. Vse bo dobro. Jutri nam bo uspelo.”

“Milica, saj veš, da je šel Bogdan po vseh vaseh. Povsod podpihuje strah in mržnjo. Nikjer ne bo prostora za nas.”

“Seveda bo. Če ne tu, pa kje drugje. Četudi ostanemo same. Ko se vrne Ljuban, bo spet vse po starem.”

Milica se je zbudila prva. Splazila se je izpod kožuha, pokrila Dragomiro in Zorico in stopila iz zasilnega prenočišča. Sonce je že začelo oblizovati vrh hriba, od koder so bile pobegnile prejšnji večer. Odvezala je kozo in jo odpeljala do izvirčka. Ko se je umila in napila bistre vode, se je usedla na kamen in se zagledala v sončni vzhod. Nemir in groza, ki sta se je bila polastila prejšnji večer, sta izginjala. Koza je smukala zelišča, vse se je zdelo najbolj vsakdanje. Pa vendar je bilo vse povsem drugače. V eni sami noči je izgubila svojega očeta, izgubila je svoj dom, izgubila je svojo skupnost. Sveto drevo, ki ji je pošiljalo sonce in dež in ji je pomagalo odgovarjati na vprašanja, je ostalo na drugi strani hriba.

Ni vedela, kam in kako naprej. Kaj pa, če jih povsod čaka kamenjanje? Misel na zlobo, ki so je bile deležne včeraj, jo je zopet napolnila s tesnobo. V tistem jo je oplazilo sonce.

“O, tu si,” je rekla in se prepustila ljubkovanju žarkov. Ko se je nemir v njej stopil, je s kozo stopila nazaj do klonice.

“Dobro jutro,” jo je pozdravila Dragomira, ki je ravno vstala. “Si že pomolzla?”

“Zdaj bom. Kako je, mama? Boli?”

Dragomira je prikimala. “Bolj od vsega boli zloba od včeraj. Je tam doli pri vodi kaj kopriv?”

“Je.”

Ko se je Dragomira vrnila od izvira, je v pesteh držala mlade poganjke. “Koprive za moj hrbet,” je pomahala s šopom v levi roki in dvignila desno, “in hmelj za zajtrk.”

“Zajtrk,” se je oglasila Zorica izpod kožuha. “Lačna.”

“Pridi ven. Umile se bomo, uredile in pojedle. Milica, ti me pa potolči s koprivami.” Dragomira je dvignila srajco in se z golim hrbtom obrnila proti Milici, ki jo je začela s koprivami nežno tolči po ledjih in bokih.

“Kaj pa če bi poskusile pri Belem kamnu?” je med stiskanjem zob izdala Dragomira. “Njihov starešina je Radovan, star Stanislavov prijatelj.”

“Zakaj jo tepeš?” je zacmihala Zorica.

“Saj me ne tepe. Pomaga mi, to je zdravilo. Koprive so dobre za razbolel hrbet in noge.”

“Naredile bomo ovinek okoli hriba. Manj verjetno bo, da koga srečamo,” je rekla Milica, ko so se spočite in site z oprtanima košema podale po hribu navzdol.

“Pri Belem kamnu bodo bolj razumevajoči. Bomo videle, mogoče se nam bo uspelo kaj domeniti. Radovan je moder mož. Milica, se spomniš, ko smo bili pri njih v svatih? Najstarejšo hči so dali zamož Bogdanovemu bratu. Ni se obrnil mesec, ga je ranjen merjasec pokončal. Njo so pokopali par lun za njim. Shirala je od žalosti. Pa tako razigrano smo svatovali. Se spomniš? Z Bogdanom sta se igrala. Nabrala sta velik šop pljučnika, ker so to najlepše cvetlice, si rekla. Spletla sta venček, ti si mu pa ukazala, naj ga nosi. In on ga je nosil. Se spomniš?”

“Spomnim se,” je kratko odsekala Milica.

“Nikdar ga ne bi smel sneti,” je bolj zase dodala Dragomira.

“Zakaj?”

“Zato, Zorica, ker je pljučnik čudežna rastlina. Pozdravi veliko bolezni, povrhu pa odganja bese stran.”

Sonce je že gorko sijalo, ko se je koza uprla in ni hotela naprej. Tudi Zorica je že postajala cmerava.

“Čas je, da se ustavimo,” je odločila Dragomira.

Milica je pokazala proti orehu sredi travnika. “Dobro. Pod oreh se usedimo, pojejmo južino, malo počijmo, nato se bomo pa odpravile naprej. Do Belega kamna imamo še dolgo pot.”

“Vroče je,” je zacmevkala Zorica.

Milica ji je slekla vrhnjo srajčko. “Seveda, ko pa je nebo nago. Nikjer ni nobenega oblaka, zato da nas sonce lahko greje, pa da pogreje zemljico, da bo lahko zrasel česen, da ga boš ti lahko jedla.”

“Danes ne bi česna.”

“Prav,” se je zasmejala Milica. “Pa sir in suhe smokve.”

“Suhe smokve imam toliko rada,” je Zorica razširila roke, kolikor je šlo.

“Mogoče je po tleh ostalo tudi še kaj dobrih orehov.” Dragomira je s tal pobrala oreh in ga s kamnom razbila. “Tu je eden.”

“Orehe imam toliko rada.” Zorica je spet razširila roke in že je sladko jedrce izginilo v njenih ustih.

Še preden so pojedle, so zaslišale topot konjskih kopit. Proti njim so iz dalje jezdili trije konjeniki, prvega med njimi, svetlolasca na belcu, so precej prepoznale.

“Bogdan!” je srdito zavpila Dragomira. “Ta hudič gre s svojimi pomagači za nami.”

“Mama, pomiri se. Če mu damo razlog, nam lahko kaj stori.”

“Ta prekleta zver ne rabi razloga, da komu kaj stori!” Dragomira je jezno vstala, Milica pa jo je zadržala. “Usedi se. Jej. Bodi mirna in tiho. Jaz bom govorila z njim.”

Zorica je na usta, polna smokev, položila kazalec. “Šš.”

Jezdeci so se ustavili ob rumeno cvetočem grmičevju na robu travnika. Bogdan je druga dva pustil za sabo in sam pridiral do oreha. Obsedel je na konju pred Milico in jo zviška gledal. Njegovi kratko pristriženi, nagajivo skodrani lasje in otroške modre oči so delovale blago in prisrčno. Nosil je svetlo rjave hlače do kolen, čeznje dolgo belo srajco in malo krajšo vrhnjo modro srajco, obrobjeno z zlatim krznom, ki je izdajal, da gre za kožuh lisice. Ogrinjalo z umetelnimi pisanimi vezeninami ob robovih mu je viselo čez levo rame, na desnem ramenu pa ga je spenjala zlata zaponka. Meča so mu od kolen navzdol križno povezovali usnjeni jermeni, ki so zavezovali tudi čevlje. Na levem boku mu je v razkošno okrašeni nožnici počival meč.

“Tu si, brezbožnica,” je po mučnem molku ostro rekel. In vendar je bil zven njegovega glasu prijeten, skorajda domač.

“Pozdravljen,” je odgovorila Milica, ki je sede žvečila svojo smokvo tako mirno, kot bi pod milim sončnim nebom na veke vekov ne obstajala ena sama samcata nevšečnost.

“Ti lahko ponudim smokve?” Iztegnila je roko s suhim sadežem proti Bogdanu. Bogdan je gromko sestopil s konja, se sklonil k Milici in vzel smokvo.

“Kam greste?”

“Za soncem.”

“Lahko bi ostale v vasi, če bi hotele.”

Dragomira se ni mogla več zadrževati, srborito je začela vstajati, toda Milica jo je povlekla nazaj.

“Bogdan, saj menda veš, da bi rade ostale.”

“Ne dovolj rade,” se je vzkipljivo odzval Bogdan. Milica je brez naglice vstala, s krila otresla drobtinice in stopila na plano. Bogdan ji je sledil. Meč mu je udarjal ob stegno.

“Zakaj me nočeš poslušati?” ji je grobo rekel. Milica je pogledala proti orehu. Zorica se je sladkala s smokvami in čebljala, Dragomira pa ni spustila oči z Bogdana. Milica je stopila še par korakov dlje.

“Kam hodiš?” Bogdan jo je prijel za roko in ustavil. Rdeč v lice si je slekel ogrinjalo. “Kako žge danes.”

“Kaj bi rad?”

“Saj veš, kaj bi rad.”

“In zato si požgal moj dom? Si mislil, da boš lažje dobil, kar hočeš, če mi požgeš dom?”

“Nisem požgal tvojega doma!”

“Ga je pa kateri od tvojih postreščkov,” je z glavo porogljivo pomignila proti Bogdanovima sopotnikoma. “Kot da bi ga ti.”

Bogdan je trdo prijel Milico za obe rami. Milica je v strahu pogledala proti Dragomiri, ki je začela vstajati, Milica je odkimala. Dragomira je vstala in naredila korak proti njima, Milica je sunkovito odkimavala, Dragomira se je usedla.

“Nisem ti požgal doma! Tega ne bi nikoli naredil!”

“Dobro.”

Spustil jo je.

“Požar nima nič opraviti z mano. Bližje domu išči krivca.”

“Kateremu domu?” je zajedljivo vprašala Milica.

“Mnogo lažje bi ti bilo, če ne bi bila tako svojeglava. Pa ne samo tebi, tudi tvoji mami in otroku.”

“Četudi je kdo drugi zanetil moj dom, si ti tisti, ki neti strah in mržnjo. In naposled zaradi tega zgori hiša. In moj oče v njej.”

“Še vedno ne razumeš, kajne? Zaščititi vas hočem, tebe, tvoje, vse. Stari bogovi so privedli pošast.”

Milica se je nasmehnila. “Ti pa razumeš? Pošast pride in gre, vzame, kar hoče, h kateremukoli bogu moliš.”

“Tvoja trma vas bo ugonobila. Nikjer vas ne bojo sprejeli. Na koncu boš prišla k meni in me zaklinjala, naj ti pomagam.”

“Že zdaj te prosim, Bogdan. Pomagaj nam.”

Bogdan se je zmedel in se umaknil korak nazaj. “Boš postala moja žena?”

“Moj mož je Ljuban.”

“Ljuban je mrtev.”

“Živ je, vrnil se bo.”

“Ne bo se vrnil, če bi bil živ, bi se že vrnil.”

Milica ni odgovorila.

“Saj veš, da si te lahko vzamem, kadarkoli želim.”

Milica ga je molče gledala.

“Slišiš, ženska, kaj ti govorim?” je povzdignil glas.

“Seveda slišim,” je tiho začela Milica. “Če si me boš želel vzeti s silo, boš to naredil. Vem.”

Bogdan je dvignil desnico, kot bi jo hotel udariti, nakar jo je stisnil v pest in ji požugal. Ni se premaknila, strmo ga je gledala v oči in tudi sama stisnila dlani v pesti.

Dragomira je kriknila in se dvignila, da bi stekla proti njima.

“Mama, usedi se!” je z glasom, ki ni trpel ugovarjanja, zavpila Milica in Dragomira se je usedla. Bogdan je spustil roko.

“Nam boš pomagal?”

“Boste sprejele edinega boga?” je odgovoril. Vnaprej je vedel, kakšen bo Miličin odgovor, zato je brez predaha zaničljivo nadaljeval. “Če si tako naklonjena mnogoboštvu, si lahko tudi mnogomoštvu.”

“Saj morda pa sem.”

“Kako?”

“Tako, da sama izberem, kogar hočem in kadar hočem.”

Bogdan se je besno obrnil in odhitel do svojega belca. Prijel je za uzdo, se obrnil proti Milici in preteče zavpil: “Sprejela boš edinega boga. Drugače –” pokazal je na Zorico in Dragomiro in s palcem povlekel skozi zrak ob svojem vratu. Nato se je dvignil na konja in odjahal do svojih spremljevalcev. Napotili so se v smer Belega kamna in že jih ni bilo več na vidiku.